

**A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvény elősegíti
a teljeskörű iskolai egészségfejlesztés
rendszeres megvalósítását**

dr. Somhegyi Annamária PhD.
Országos Gerincgyógyászati Központ

A népegészségügyi szakirodalom szoros kapcsolatot igazol az átfogó iskolai egészségfejlesztési programok, a tanulók magatartása és tanulási eredményei között.

Symons és munkatársai szakirodalmat áttekintő közleményében (1) a tanulási eredményeket az osztályzatok, standard tesztek megoldása és a továbbtanulás mutatta; az iskolai magatartást a hiányzás, lemorzsolódási arány, iskolai viselkedési zavarok, az iskolai feladatokban történő részvételi hajlandóság (házi feladat és egyéb, nem kötelező feladat), az iskolában érzett biztonság, önértékelés mutatta.

- A gyermekkorban-ifjúkorban elszenvedett agresszió és bántalmazás a tanulási eredményességre és az intellektuális működésre szignifikáns hatást gyakorol. Az ilyen gyermekek koncentrációs képessége gyengébb, figyelmük csak rövid ideig köthető le, tanulási eredményük általánosan gyengül; a gyermek félénk, visszahúzódó; érzéseit és gondolatait nem fejezi ki, nyelvi kifejező képessége romlik, önmagát haszontalannak, eredménytelennek érzi, képtelen célok kitűzésére; alvási zavar, fejfájás, gyomor- és hasfájás, asztmás roham is gyengíti tanulási képességét.

- A dohányzó, alkohol- és drogfogyasztó iskolásokat lemorzsolódás, a szokásos értékekhez, az iskolához és a családhoz fűződő kapcsolatok meggyengülése, a lelki jól-lét csökkenése, depresszió, rosszabb osztályzatok, az iskolához fűződő elutasító hozzáállás, hiányzás, lázadás, csökkent figyelem, a felfogó, elemző és szintetizáló képesség csökkenése jellemzi.

- Az alultáplált gyermekeket ingerültség, apátia, csökkent fizikai teljesítőképesség, koncentrációs nehézség, gyakori hiányzás, romló iskolai teljesítmény jellemzi.

- A kövér gyermekek önértékelése és társas kapcsolatai szenvednek csorbát, tanulási eredményük csökken.

- A hatékony iskolai étkezési program az iskolai hiányzást csökkenti, javítja a részvételt az órai munkában, az érzelmi viselkedést és a tanulási eredményt.

- A testmozgás és a tanulási eredményesség közötti kapcsolatra igen sok bizonyíték van. Ezek azt mutatják, hogy a testmozgásban résztvevők egyéb vonatkozású egészség-magatartása is jobb (kevesebb dohányzás, jobb táplálkozás, jobb stresszkezelés). A testmozgásban résztvevők társas kapcsolatai jobbak, jobb az iskolához fűződő hozzáállás, ritkább a fáradtság, feszültség, szorongás, depresszió. A testmozgásban résztvevők tanulmányi eredményei jobbak, jobban tudnak koncentrálni, olvasni, írni, jobbak a matematikai eredményeik. Az iskolai testmozgás tanulási eredményességet és egészséget egyszerre javító hatása költséghatékony.

Az USA népegészségügyi központja, a „Centers for Disease Control and Prevention” (rövidítve CDC) honlapjának (2) adatai szerint az amerikai fiatalok tanulási eredményessége szorosan kapcsolódik az egészségi állapotukhoz. Az egészséget hátrányosan befolyásoló tényezők (pl. éhség, fizikai vagy érzelmi bántás, krónikus betegség) gyenge tanulási eredményességhez vezetnek. Az egészséget veszélyeztető magatartás-formák (dohányzás, kábítószerhasználat, erőszak, mozgásszegény életmód) következetesen együtt járnak a tanulási eredményesség hiányával, és befolyásolják a tanuló hiányzását, osztályzatait, teszt-eredményeit és a koncentráció-képességet. A kapcsolat a másik irányban is igaz: a tanulási

eredményesség a fiatal általános jól-létére vonatkozó fontos indikátor és a felnőttkori egészségi állapotra vonatkozó elsődleges meghatározó. A vezető nemzeti oktatási szervezetek felismerik az egészség és az oktatás közti szoros kapcsolatot, és annak szükségességét, hogy az egészséget minden tanuló részére az oktatási intézmény mindennapi működésébe (az „oktatási környezetbe”) építsék. (A honlapon található összefoglaló minden mondatához egy vagy több szakirodalmi hivatkozás tartozik.)

Az Egészséges Iskolák Európai Hálózatának (European Network of Health Promoting Schools) 1991-ben indult mozgalma Európa számos országában, köztük Magyarországon is sikeres egészségfejlesztő tevékenységeket indított el sok iskolában. A munka kiindulópontja és alapfeltétele a tantestület elköteleződése a gyermekek egészségének javítása érdekében. Azt tapasztalták, hogy az iskolák akkor is foglalkozni kezdtek mindegyik fő egészség-kockázati tényezővel, ha eredetileg csak egyiket vagy másikat akarták kiemelni – ugyanis a fő egészség-kockázati tényezőkre ható beavatkozások egymással kölcsönhatásban vannak. Pl. ha a túlsúlyt akarták eredetileg befolyásolni, nyilván mindjárt a testmozgást is befolyásolniuk kellett, de a lelki tényezők és az egészség-ismeretek is azonnal fontossá váltak. A szülők bevonódása a problémák felismerésébe és a kezelésüket szolgáló programok kialakításába alapvető tényezője a hatékonyságnak. Az európai hálózat 2002 szeptemberi, koppenhágai értékelő konferenciáján úgy foglalták össze a 11 év alatt felgyülemlt nemzetközi tapasztalatok lényegét, hogy nem elegendő csupán a vállalkozó szellemű iskolákban projekt formájában végezni az iskolai egészségfejlesztést, hanem intézményesíteni is kell azt (3).

Az Egészségügyi Világszervezet (EVSZ) 2006-ban kiadott, iskolai egészségfejlesztésről szóló ajánlása hangsúlyozza, hogy azok az egészségfejlesztő programok hatékonyak, melyek hosszú távon működnek, beépülnek az iskola mindennapjaiba és mindegyik fő egészség-kockázati tényezőre hatnak. A kiadvány külön kiemeli, hogy a pusztán drogprevenciót (és egyéb szerfogyasztást) célzó, néhány alkalomból álló beavatkozások eredménytelenek (4).

A fenti rövid szakirodalmi összefoglalásból látható, hogy az iskolai egészségfejlesztés akkor hatékony, ha teljes körű (holisztikus). Ez az alábbiak teljesülését jelenti:

1. nem szűkül le egyik-másik beavatkozási területre, hanem mindegyik fő egészség-kockázati tényezőt befolyásolja;
2. nem szűkül le egy-egy akció időtartamára, hanem az iskola mindennapi életében folyamatosan és rendszeresen jelen van;
3. nem szűkül le egy iskolai közösség valamelyik részére, hanem az egészségfejlesztést megvalósító iskola minden tanulója részt vesz benne;
4. nem szűkül le a tantestület egyes tagjaira, hanem a teljes tantestület részt vesz benne; és
5. nem szűkül le az iskolán belüli közösségre, hanem bevonja a szülőket és az iskola közelében működő, erre alkalmas civil szervezeteket, valamint az iskola társadalmi környezetét (pl. fenntartó) is.

A fenti szakmai alapokon nyugodva, a 46/2003 (IV.16.) OGY határozatnak megfelelően, a Nemzeti Népegészségügyi Program részeként, az 1066/2001 (VII.10.) kormányhatározattal létrehozott Népegészségügyi Tárcaközi Bizottság 2003. május 22-i, 2003. november 11-i és 2004. március 2-i üléseinek döntései értelmében az Egészségügyi Minisztérium az illetékes tárcákkal (Oktatási Minisztérium, Gyermek-, Ifjúsági- és Sport Minisztérium, Pénzügyminisztérium) és rendkívül széles szakmai együttműködéssel megtervezte a teljeskörű iskolai egészségfejlesztési programot, akkori nevén az „iskolai

egészségfejlesztési normatíva” tervét (a munka hűségese kézbentartója e sorok szerzője volt). A teljeskörű iskolai egészségfejlesztés az alábbi négy egészségfejlesztési alapeladat rendszeres végzését jelenti - minden tanulóval, a teljes tantestület és a szülők bevonásával, szakmai ellenőrzés és megfelelő finanszírozás mellett:

- egészséges táplálkozás megvalósítása, lehetőleg az EVSZ 2001. évi ajánlása (5) szerint a helyi termelés - helyi fogyasztás összekapcsolásával;
- mindennapi testnevelés/testedzés minden gyermeknek, ennek részeként sok más szakmai elvárás közt jól végzett tartásjavító torna (6), relaxáció és tánc is;
- a gyermekek érett személyiséggé válásának elősegítése személyközpontú pedagógiai módszerekkel és a művészetek személyiségfejlesztő hatékonyságú alkalmazásával (ének, tánc, rajz, mesemondás, népi játékok és népi rítusjátékok stb.);
- számos egyéb téma között (felsorolásukat lásd alább) környezeti, médiatudatossági, fogyasztóvédelmi, balesetvédelmi és családi életre nevelést is magában foglaló egészségfejlesztési (modulszerű) tantárgy hatékony (= bensővé váló) oktatása.

Az egészségfejlesztési ismeretek feldolgozandó témakörei az iskolában (7):

- Az egészség fogalma.
- A krónikus beteg egészsége.
- Az egyén és az őt körülvevő közösség egészsége: felelősségünk.
- A környezet egészsége.
- Az egészséget befolyásoló tényezők.
- Szájhygiéna.
- A jó egészségi állapot megőrzése.
- A betegség fogalma.
- Megelőzhető betegségek.
- A táplálkozás és az egészség, betegség kapcsolata.
- Az egészséges táplálkozás – helyi termelés, helyi fogyasztás összekapcsolása.
- Lelki eredetű táplálkozási zavarok.
- A beteg ember táplálásának sajátosságai.
- A testmozgás és az egészség, betegség kapcsolata.
- Az egészséghez szükséges testmozgás.
- A szervezet fejlődése testmozgással és annak hiányában.
- A felnőtt szervezet működése testmozgással és annak hiányában.
- Gerincvédelem, gerinckímélet.
- Balesetek, baleset-megelőzés.
- A lelki egészség.
- Önismeret, önértékelés, a másikat tiszteletben tartó kommunikáció módjai, ennek szerepe a másik önértékelésének segítésében.
- A két agyfélteke harmonikus fejlődése.
- Az érett, autonóm személyiség jellemzői.
- A társas kapcsolatok.
- A nő szerepei.
- A férfi szerepei.
- A társadalom élete, a társadalmi együttélés normái, illem és etika, erkölcs.
- A családi élet – kapcsolat a család tagjai között; közös tevékenységek.
- A gyermekáldás.
- A várandósság alatti hatások a gyermek fejlődésére.
- A gyermek fejlődését elősegítő viszonyulás a gyermekhez – családban, iskolában.
- A szenvedélybetegségek és megelőzésük (dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, játék-szenvedély, internet- és tv-függés).

- Művészeti és sporttevékenységek lelki egészséget, egészséges személyiségfejlődést és tanulási eredményességet elősegítő hatásai.
- A média egészséget meghatározó szerepe.
- Médiatudatosság, a médiafogyasztás egészségvédő módja.
- Fogyasztóvédelem.
- Az idő és az egészség, bioritmus, időbeosztás.
- Tartós egészségkárosodással élő társakkal együttélés, a segítségre szorulóknak segítése.
- Iskola-egészségügy igénybevétele.
- Az egészségügyi ellátórendszer többi elemének igénybevétele.
- Otthoni betegápolás.

A teljeskörű iskolai egészségfejlesztés az idevágó nemzetközi és hazai szakirodalom bizonyítékai szerint az alábbi részterületeken jelentkező hatások révén eredményezi a hatékonyság növekedését:

- a tanulási eredményesség javítása;
- az iskolai lemorzsolódás csökkenése;
- a társadalmi befogadás és esélyegyenlőség elősegítése;
- a dohányzás, az alkoholfogyasztás, a kábítószer-fogyasztás és egyéb szenvedélyek elsődleges megelőzése;
- bűnmegelőzés;
- a társadalmi kapcsolatok javulása a kortársakkal, szülőkkel, pedagógusokkal;
- az önismeret és önbizalom javulása;
- az alkalmazkodóképesség, a stresszkezelés, a problémamegoldás javulása;
- érett, autonóm személyiség kialakulása;
- a krónikus, nem fertőző megbetegedések (lelki betegségek, szív-érrendszeri, mozgásszervi és daganatos betegségek) elsődleges megelőzése;
- a társadalmi tőke növelése.

Fentiek alapján népegészségügyi, pedagógiai és ösztársadalmi célnak kell lennie a teljes körű iskolai egészségfejlesztés megvalósításának (8, 9, 10). - Mi jelenleg a helyzet e téren?

A teljeskörű iskolai egészségfejlesztés tervének elkészülte, azaz 2003 óta nem volt kellő kormányzati akarat és/vagy forrás arra, hogy a fokozatos elterjesztés megkezdődhessen. A népegészségügyi célokért elkötelezett szakmai műhelyek közös erőfeszítése nyomán számos iskola szándékozott a TÁMOP 6.1.2./A/09/1 pályázati kiírására pályázni a teljeskörű iskolai egészségfejlesztés bevezetése érdekében, végül az elektronikus pályázatírás technikai nehézségeit 26 iskola vállalta. A beadott 26 pályázatból egyetlen egy iskola nyert, a többiek pályázatát értelmetlen formai hibákra hivatkozva elutasították (a szakmai része mindegyiknek megfelelő volt). Jelenleg a Népegészségügyi Képző- és Kutatóhelyek Országos Egyesülete szakmai segítése és nyomonkövetése mellett ebben az egy iskolában folyik a teljeskörű iskolai egészségfejlesztés tevékenységeinek az iskola mindennapjaiba építése. A 2010. júniusban felállt Kormány kormányprogramjában szerepeltette a „tudásra, erkölcsre, egészségre nevelést”, valamint a mindennapi testnevelés felmenő rendszerű bevezetését külön nevesítve is. A teljeskörű iskolai egészségfejlesztés bevezetését előbb nagyszabású, a TÁMOP 3. és TÁMOP 6. közös forrásain alapuló pályázati kiírással kívánta elősegíteni a Nemzeti Erőforrás Minisztérium (NEFMI) - a Kormány az akcióterv fenti tartalmú módosítását a 1276/2011 (VIII.10.) Korm. határozattal jóváhagyta -, azonban az ezt követően szükségessé vált forrás-elvonás miatt végül mégsem került sor erre. A projektszerű elindítás helyett azonban a köznevelés egészébe történő beépítést valósította meg a kormányzat az idevonatkozó jogszabályok megfelelő kialakításával:

1. A közétkeztetésről szóló NEFMI-rendelet kibocsátása várható, ez teljesíteni fogja az egészséges táplálkozás korszerű elvárásainak kötelezővé tételét, miközben a helyi termékek felhasználását is segíti. A rendelet megjelenéséig az országos tisztifőorvos ajánlása (11) van érvényben, mely a rendelettervezethez igen hasonló. A helyi termelés-helyi fogyasztás elősegítését szolgálja a Kormány által 2012. februárban elfogadott Nemzeti Vidékstratégia (12).

2. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (13) tartalmazza a mindennapi, azaz heti 5 testnevelés órát minden évfolyam részére, melynek megvalósítása felmenő rendszerben kezdődik 2012. szeptemberben az 1., 5. és 9. évfolyamon /27.§.(11) és 97.§.(6)/.

3. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény egésze a nevelést állítja középpontba, mégpedig a gyermek testi-lelki egészségének elősegítésével, amit a törvény számos paragrafusa bizonyít. A lelki egészséget elősegítő művészetek alkalmazásának a köznevelésről szóló közbeszédben egyre nagyobb szerep jut, s a köznevelési törvényben lehetővé tett egész napos iskola /2011. évi CXC tv. 27. §. (2)/, valamint a pedagógusok bérének állam általi biztosítása az időkeretet is megteremti ehhez.

4. Az egészség-ismeretek oktatása a most felújítás alatt álló, egyelőre csak a társadalmi vitára bocsátott állapotában ismerhető új Nemzeti Alaptantervben (NAT) jóval szélesebb körűen értelmezve jelenik meg, mint korábban (14), de az egészségnevelés, az egészséges életmódra nevelés egésze hangsúlyos eleme a köznevelési törvénynek is. Az egészség-ismeretek oktatását várhatóan továbbra is a modulszerű tantárgy ill. az egyéb tárgyakba történő beépítés szolgálhatja. (Az oktatás hatékonyságának javulását az egészségügy segíteni fogja a TÁMOP 6. pályázati forrásaiból.)

Vagyis a teljeskörű iskolai egészségfejlesztés rendszerszerű megvalósítását az új köznevelési törvény egésze, a megújuló NAT és a készülő közétkeztetési rendelet együttesen elősegíti és elvárja. Egyelőre a nemzeti köznevelésről szóló, 2011. évi CXC törvény emelkedett jogerőre.

Annak érdekében, hogy a törvényben megfogalmazott szép és jó elvárások meg is valósuljanak, az egészségügy részéről nekünk is sok tennivalónk van: pl. a mindennapi testnevelésről a szülőket és tanulókat is jól kell tájékoztatnunk, hogy megérezzék hasznos voltát és így a tanulók kellő indítékkal vegyenek részt benne, ne papíron létező igazolásokkal és fölösleges felmentésekkel bújjanak ki alóla; a köznevelési intézmények részére segítséget kell nyújtanunk egészségnevelési-egészségfejlesztési tevékenységeikhez, melyek nyomon követését is biztosítanunk szükséges.

Az alábbiakban a 2011. évi CXC. törvény egészségfejlesztést elősegítő tartalmi elemeinek gyűjteménye következik.

xxxxx

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvénynek a teljeskörű iskolai egészségfejlesztést elősegítő tartalmi elemei:

(A törvény megfelelő szövegrészeit idézem, a tárgyunk szerint legfontosabb szavakat vastagbetűvel szedtem. Az idézetekhez tartozó, dőltbetűsen szedett megjegyzésekben foglaltam össze az idézett rész egészségfejlesztési vonatkozásának lényegét.)

1. § (1) A törvény célja olyan köznevelési rendszer megalkotása, amely elősegíti a **gyermek, fiatalok harmonikus lelki, testi és értelmi fejlődését**, készségeik, képességeik, ismereteik, jártasságaik, **érzelmi és akarat tulajdonságaik**, műveltségük életkori sajátosságaiknak megfelelő, tudatos fejlesztése révén, és ezáltal **erkölcsös, önálló életvitelre** és céljaik elérésére, a **magánérdeket a köz érdekeivel összeegyeztetni képes embereket, felelős állampolgárokat nevel.** Kiemelt célja a nevelés-oktatás eszközeivel a **társadalmi leszakadás megakadályozása** és a tehetséggondozás.

Megjegyzés: A közoktatási szakemberek a „harmonikus” szót itt az egészséges szinonimájaként, de legalábbis az egészséget is magában foglaló fogalomként használják (szóbeli közléseikből, válaszaikból értesültem erről).

(2) A **köznevelés közszolgálat**, amely a felnövekvő nemzedék érdekében a magyar társadalom hosszú távú fejlődésének feltételeit teremti meg, és amelynek általános kereteit és garanciáit az állam biztosítja. A **köznevelés egészét a tudás, az igazságosság, a rend, a szabadság, a méltányosság, a szolidaritás erkölcsi és szellemi értékei, az egyenlő bánásmód, valamint a fenntartható fejlődésre és az egészséges életmódra nevelés határozzák meg.** A köznevelés egyetemlegesen szolgálja a közjót és a mások jogait **tiszteletben tartó egyéni célokat.**

Megjegyzés: A köz és saját maga iránti felelősségre nevelés hatja át a fenti felsorolást, ami nélkül nincs egészségtudatos életvitel sem.

(3) A nevelési-oktatási intézmények pedagógiai kultúráját **az egyéni bánásmódra való törekvés, a gyermek, a tanuló elfogadása, a bizalom, a szeretet, az empátia,** az életkornak megfelelő követelmények támasztása, a feladatok elvégzésének ellenőrzése és **a gyermek, tanuló fejlődését biztosító sokoldalú, a követelményekhez igazodó értékelés** jellemzi.

Megjegyzés: Ez a bekezdés személyközpontú pedagógiai módszereket tartalmaz.

3. § (1) A köznevelés középpontjában a **gyermek, a tanuló, a pedagógus és a szülő áll, akiknek köteleességei és jogai egységet alkotnak.**

(2) A köznevelésben a **nevelés és oktatás feladatát a gyermek szülei, törvényes képviselői megosztják a köznevelési intézményekkel és a pedagógusokkal.** E közös tevékenység alapja a bizalom, az intézmény és a pedagógusok szakmai hitele.

Megjegyzés: A szülők bevonása a köznevelésbe-közoktatásba tehát alapvetésként jelenik meg.

(6) A köznevelés **kiemelt feladata** az iskolát megelőző **kisgyermekkorai fejlesztés**, továbbá a sajátos nevelési igényű és a **beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók speciális igényeinek figyelembevétele, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítése,** a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtése.

Megjegyzés: Ezen feladatok kiemelt, általános nevesítése a lelki egészségfejlesztést erősíti.

14. § (1) A Köznevelési Hídprogramok segítséget nyújtanak a tanulónak a középfokú nevelés-oktatásba, szakképzésbe való **bekapcsolódáshoz,** vagy a **munkába álláshoz,** valamint az **önálló életkezdéshez** szükséges ismeretek megszerzéséhez a **komplex, tanulmányi, szociális, kulturális, képességbeli és személyiségfejlesztését támogató pedagógiai tevékenységgel.**

Megjegyzés: Az oktatásba újra bekapcsolódók önálló életkezdést, munkába állást is segítő személyiségfejlesztése a lelki egészség elősegítését is szolgálja.

27. §

(2) Általános iskolában a **nevelés-oktatást a délelőtti és délutáni tanítási időszakban** olyan módon kell megszervezni, hogy a foglalkozások legalább tizenhat óráig tartsanak, továbbá tizenhét óráig – vagy addig, amíg a tanulók jogszerűen tartózkodnak az intézményben – gondoskodni kell a tanulók felügyeletéről. Az általános iskola e törvény rendelkezéseinek megfelelően **egész napos iskolaként is működhet.**

Megjegyzés: Ez az oktatás-szervezési változat megteremti az időkeretét annak sokféle, tantárgyakon túlmutató nevelő feladatnak, ami a gyerekek lelki egészségét és egészségismereteinek bensővé válását segítheti elő.

(11) **Az iskola a nappali rendszerű iskolai oktatásban azon osztályokban, ahol közismereti oktatás is folyik, megszervezi a mindennapos testnevelést heti öt testnevelés óra keretében,** amelyből legfeljebb heti két óra

a) a kerettanterv testnevelés tantárgyra vonatkozó rendelkezéseiben meghatározott oktatásszervezési formákkal, műveltségterületi oktatással,

b) iskolai sportkörben való sportolással,

c) versenyszerűen sporttevékenységet folytató igazolt, egyesületi tagsággal rendelkező vagy amatőr sportolói sportszerződés alapján sportoló tanuló kérelme alapján a tanévre érvényes versenyengedélye és a sportszervezete által kiállított igazolás birtokában a sportszervezet keretei között szervezett edzéssel váltható ki.

Megjegyzés: Végre minden évfolyamon előírássá vált a heti 5 testnevelés. A heti 2 óra kiváltására szolgáló sport-igazolások esetében azt kell még elérnünk, hogy ezek valós sportolásról szóljanak!

(12) **Az iskola a kötelező tanórai foglalkozások keretében gondoskodik a könnyített testnevelés szervezéséről.**

Megjegyzés: Ez az átmeneti egészség-problémával küszködők részére ad kíméletes testmozgási lehetőséget.

(13) A legalább négy évfolyammal működő iskola biztosítja az **iskolai sportkör** működését. Az iskolai sportkör feladatait – az iskolával kötött megállapodás alapján – az iskolában működő diáksport egyesület is elláthatja. Az iskolai sportköri foglalkozások megszervezéséhez – sportágak és tevékenységi formák szerint létrehozott iskolai csoportonként – hetente legalább kétszer negyvenöt perc biztosítható. A sportköri foglalkozásokat olyan **szakedző** vagy a sport területén képesítéshez kötött tevékenységek gyakorlásához szükséges képesítések jegyzékéről szóló külön jogszabályban meghatározott képesítéssel rendelkező **szakember is vezetheti, aki a felsőoktatási intézmény által szervezett, legalább 120 órás pedagógiai továbbképzésben vett részt.**

Megjegyzés: Ez jó megoldása annak, hogy a szakember az adott sporthoz is értsen, meg a gyerekekhez is.

46. § (1) A tanuló kötelessége, hogy

a) részt vegyen a kötelező és a választott, továbbá általános iskolában a tizenhat óráig tartó egyéb foglalkozásokon és szakmai gyakorlatokon,

b) **eleget tegyen – rendszeres munkával és fegyelmezett magatartással, képességeinek megfelelően – tanulmányi kötelezettségének,**

c) életkorához és fejlettségéhez, továbbá iskolai és kollégiumi elfoglaltságához igazodva, pedagógus felügyelete, szükség esetén irányítása mellett – a házirendben meghatározottak szerint – **közreműködjön saját környezetének és az általa alkalmazott eszközöknek a rendben tartásában,** a tanítási órák, kollégiumi foglalkozások, rendezvények előkészítésében, lezárásában,

- d) **megtartsa** az iskolai tanórai és egyéb foglalkozások, a kollégiumi foglalkozások, az iskola és a kollégium helyiségei és az iskolához, kollégiumhoz tartozó területek **használati rendjét**, a gyakorlati **képzés rendjét**, az iskola, a kollégium **szabályzatainak előírásait**,
- e) **óvja saját és társai testi épségét, egészségét, a szülő hozzájárulása esetén részt vegyen egészségügyi szűrővizsgálaton, elsajátítsa és alkalmazza az egészségét és biztonságát védő ismereteket, továbbá haladéktalanul jelentse a felügyeletét ellátó pedagógusnak vagy más alkalmazottnak, ha saját magát, társait, az iskola, kollégium alkalmazottait vagy másokat veszélyeztető állapotot, tevékenységet vagy balesetet észlelt,**
- f) **megőrizze**, továbbá az előírásoknak megfelelően kezelje a rábízott vagy az oktatás során használt eszközöket, **óvja az iskola létesítményeit, felszereléseit,**
- g) **az iskola, kollégium vezetői, pedagógusai, alkalmazottai, tanuló társai emberi méltóságát és jogait tiszteletben tartsa, tiszteletet tanúsítson irántuk, segítse rászoruló tanuló társait,**
- h) megtartsa az iskolai, kollégiumi SZMSZ-ben, továbbá a házirendben foglaltakat.

Megjegyzés: A tanuló kötelességei között a rend és fegyelmezettség, odafigyelés, a rend megőrzésében történő közreműködés egyúttal az egészség- és környezettudatosságra nevelésnek is része. A saját és társai épsége, egészsége és biztonsága iránti védelem, az egészségügyi szűrővizsgálatokon történő részvétel szintén az egészségtudatosságra nevelés része.

(2) A gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi és lelki fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

Megjegyzés: Ez a bekezdés a lelki egészséget is szolgálja.

(3) A gyermeknek, a tanulónak joga, hogy

b) a nevelési és a nevelési-oktatási intézményben **biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák, óvodai életrendjét, iskolai tanulmányi rendjét pihenőidő, szabadidő, testmozgás beépítésével, sportolási, étkezési lehetőség biztosításával életkorának és fejlettségének megfelelően alakítsák ki,**

Megjegyzés: Az egészséget elősegítő napirend és környezet jelenik itt meg.

e) egyházi, magánintézményben vegye igénybe az óvodai, iskolai, kollégiumi ellátást, továbbá, hogy az állami, és települési önkormányzati fenntartású nevelési-oktatási intézményben egyházi jogi személy által szervezett **hit- és erkölcsoktatásban vegyen részt,**

Megjegyzés: A hit- és erkölcsoktatás a társadalmi normák betartására nevelés egyik eszköze, ami pedig az érett, autonóm személyiség egyik legfontosabb jegye, a lelki egészség része.

f) **személyiségi jogait, így különösen személyiségének szabad kibontakoztatásához való jogát, önrendelkezési jogát, cselekvési szabadságát, családi élethez és magánélethez való jogát a nevelési-oktatási intézmény tiszteletben tartsa, e jogának gyakorlása azonban nem korlátozható másokat ugyanezen jogainak érvényesítésében, továbbá nem veszélyeztetheti a saját és társai, a nevelési-oktatási intézmény alkalmazottai egészségét, testi épségét, valamint a művelődéshez való jog érvényesítéséhez szükséges feltételek megteremtését, fenntartását,**

Megjegyzés: A társadalmi együttélés, a társadalomban élés egyik legfontosabb szabálya ez, ami szintén a lelki egészség része.

g) **állapotának, személyes adottságának megfelelő megkülönböztetett ellátásban – különleges gondozásban, rehabilitációs célú ellátásban – részesüljön, és életkorától függetlenül a pedagógiai szakszolgálat intézményéhez forduljon segítségért,**

Megjegyzés: A különböző rehabilitációt igénylő állapotok közé tartozik a gyermekkori/fiatalkori mozgásszervi betegség is, melyet gyógytornásznak kell kezelnie (és nem gyógytestnevelőnek) – tehát ezen a jogszabályi helyen alapulóan az iskolák talán továbbra is tudnak majd gyógytornászt hívni, ha ezt az iskolaegészségügy szükségesnek látja.

(4) A gyermek, tanuló joga, hogy a nevelési-oktatási intézményben, családjá anyagi helyzetétől függően, külön jogszabályban **meghatározott esetekben kérelmére térítésmentes vagy kedvezményes étkezésben, tanszerellátásban részesüljön**, továbbá, hogy részben vagy egészben mentesüljön az e törvényben meghatározott, a gyermekeket, tanulókat terhelő költségek megfizetése alól, vagy engedélyt kapjon a fizetési kötelezettség teljesítésének halasztására vagy a részletekben való fizetésre.

Megjegyzés: A közétkeztetés egészségesebbé tételét a NEFMI erre vonatkozó rendelte fogja szabályozni, ha a közigazgatási egyeztetésből egyszer kikerül.

(6) A tanuló joga különösen, hogy

d) rendszeres egészségügyi felügyeletben és ellátásban részesüljön,

Megjegyzés: A 46. §. (6) d.) pont az iskolaegészségügyi ellátáshoz fűződő jogot jelenti.

l) kérje a foglalkozásokon való részvétel alóli felmentését,

Megjegyzés: Itt kell majd résen lennie az iskolaegészségügynek, hogy fölösleges testnevelési felmentések ne legyenek!

61. §.

(4) **A pedagógusok tevékenységét szakértők, szaktanácsadók segítik. A szaktanácsadó feladata a pedagógusok munkájának szakirányú (tantárgyi vagy sajátos pedagógiai területen igényelt) segítése, véleményezése, konzultációk, továbbképzések, szakmai fórumok szervezése. A szaktanácsadó központi szakmai irányítás mellett látja el feladatait.** Szaktanácsadói megbízást kizárólag az kaphat, aki pedagógus-munkakör betöltéséhez szükséges felsőfokú iskolai végzettséggel és szakképzettséggel, pedagógus-szakvizsgával, valamint a nevelő-oktatómunkában eltöltött legalább tízéves szakmai gyakorlattal rendelkezik. A szaktanácsadó pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézmény alkalmazásában áll vagy egyéb köznevelési intézmény alkalmazottja vagy onnan tíz évnél nem régebben ment nyugdíjba.

Megjegyzés: A testnevelésben alkalmazandó új módszerek segítése most központi irányítás alá kerül, de az egészségtan oktatására is igaz ez. Így az egészségügy részéről könnyebb lesz érvényesítenünk a speciális szakmai szempontjainkat (pl. speciális tartásjavítás és relaxáció a testnevelésben; a bensővé válást elősegítő módszerek az egészségtan oktatásában).

62. § (1) A pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek, tanulók nevelése, oktatása, óvodában a gyermekek Óvodai nevelés országos alapprogramja szerinti nevelése, iskolában a kerettantervben előírt törzsanyag átadása, elsajátításának ellenőrzése, sajátos nevelési igényű tanuló esetén az egyéni fejlesztési tervben foglaltak figyelembevételével. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy

a) nevelő és oktató munkája során **gondoskodják a gyermek személyiségének fejlődéséről, tehetségének kibontakoztatásáról, ennek érdekében tegyen meg minden tőle elvárható, figyelembe véve a gyermek egyéni képességeit, adottságait, fejlődésének ütemét, szociokulturális helyzetét,**

b) **a különleges bánásmódot igénylő gyermekekkel egyénileg foglalkozzon,** szükség szerint együttműködjön gyógypedagógussal vagy a nevelést, oktatást segítő más szakemberekkel, **a bármilyen oknál fogva hátrányos helyzetű gyermek, tanuló felzárkózását elősegítse,**

Megjegyzés: A fentiek a személyközpontú pedagógiai megközelítésre utalnak.

d) előmozdítsa a gyermek, tanuló erkölcsi fejlődését, a közösségi együttműködés magatartási szabályainak elsajátítását, és törekedjen azok betartatására,

Megjegyzés: A társadalmi együttélés normáinak betartása az érett, autonóm személyiség egyik legfőbb jegye, egyúttal a lelki egészség eleme.

e) egymás szeretetére és tiszteletére, a családi élet értékeinek megismerésére és megbecsülésére, együttműködésre, környezettudatosságra, egészséges életmódra, hazaszeretetre nevelje a gyermekeket, tanulókat,

Megjegyzés: A személyközpontúság, a családi életre és hazaszeretetre nevelés a lelki egészség részei, a környezettudatosságra és az egészséges életmódra nevelés a testi, lelki, szellemi egészségre nevelés részei.

f) a szülőt (törvényes képviselőt) rendszeresen tájékoztassa a tanuló iskolai teljesítményéről, magatartásáról, az ezzel kapcsolatban észlelt problémákról, az iskola döntéseiről, a gyermek tanulmányait érintő lehetőségekről,

Megjegyzés: A szülők bevonására utal ez a rész.

g) a gyermek testi-lelki egészségének fejlesztése és megóvása érdekében tegyen meg minden lehetséges erőfeszítést: felvilágosítással, a munka- és balesetvédelmi előírások betartásával és betartatásával, a veszélyhelyzetek feltárásával és elhárításával, a szülő – és szükség esetén más szakemberek – bevonásával,

Megjegyzés: Ezt a részt lehetett volna a népegészségügy szóhasználatát alkalmazva kissé pontosabban is fogalmazni, de így is örülünk neki.

72. § (1) A szülő kötelessége, hogy

a) gondoskodjon gyermeke értelmi, testi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételekről és arról, hogy gyermeke teljesítse kötelességeit, továbbá megadjon ehhez minden tőle elvárható segítséget, együttműködve az intézménnyel, figyelemmel kísérje gyermeke fejlődését, tanulmányi előmenetelét,

Megjegyzés: A szülő együttműködési kötelezettsége jelentősen hozzájárulhat a nevelési-oktatási intézmények hatékonyabb egészségnevelő munkájához – hiszen a hatékony egészségnevelésnek, egészségfejlesztésnek egyik fő eleme a szülők bevonása a folyamatba.

78. § (1) Az oktatásért felelős miniszter köznevelés-fejlesztéssel kapcsolatos feladata

f) működteti az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés rendszerét, gondoskodik az ebben részt vevő szakértők képzéséről és továbbképzéséről, az ellenőrzés általános tapasztalatainak feldolgozásáról és nyilvánosságra hozataláról,

Megjegyzés: 1985 óta nincs a közoktatásban szakmai ellenőrzés, ami nélkül az újabb módszerek elterjesztése is nagyon nehéz volt. Ezért a most újra felépítendő pedagógiai szakmai ellenőrzés rendszere segítheti a mindennapi testnevelés és az egészségtan oktatás egészségfejlesztő hatékonyságának növelését.

(3) Az oktatásért felelős miniszter, az egészségügyért felelős miniszter programok kiadásával, pályázatok kiírásával, továbbképzés biztosításával segíti a nevelési-oktatási intézményekben folyó egészségfejlesztési feladatok végrehajtását.

Megjegyzés: Ez a hasznos rész eddig is szerepelt a közoktatási törvényben.

(4) Az oktatásért felelős miniszter, a sportpolitikáért felelős miniszter programok kiadásával, pályázatok kiírásával, pedagógus-továbbképzés biztosításával segítheti a mindennapos testnevelés feladatainak végrehajtását, a sportiskolák megalakulását és működését.

Megjegyzés: Ez a mindennapi testnevelés egészségfejlesztő hatékonyságú működésének elérésében segítséget jelent.

különösen az óvodába járó gyermek, valamint a tankötelezettség végéig az általános iskolába, középfokú iskolába járó tanuló évenkénti legalább egyszeri fogászati, szemészeti és általános szűrővizsgálaton való részvételének részletes szabályait rendeletben állapítsa meg.

Megjegyzés: Itt van tehát a lehetőség, hogy az ésszerű módosításokat (pl. a testnevelésben végzett tanításjavítás nyomán követését szolgáló Matúthias-teszt beépítése a védőnői vizsgálatba) ellérjék.

97. §.

(6) A 27. § (11) bekezdés szerinti mindennapos testnevelést az iskolai nevelés-oktatás első, ötödik, kilencedik évfolyamán 2012. szeptember 1-jétől kezdődően felmenő rendszerben kell megszervezni. A többi évfolyamon a közoktatásról szóló 1993. évi LXXXIX. törvény szerinti mindennapos tesztmozgást kell kiegészítő rendszerben megszervezni.

Megjegyzés: Tehát a lehető legrövidebb ideig tartó felmenő rendszeri tartalmazza a törvény: 4 év alatt ér végig a teljes közoktatásom.

Alább a 2., 3. és 6. melléklet szerepel, ezekből az alábbiit emelem ki:

2. melléklet: A nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottak fizetési létszáma közt 1-500 tanuló közt 0,5, 500 tanuló fölött 1 iskola- ill. óvodapszichológus szerepel.

Megjegyzés: Ez is segítséget jelent a lelki egészség elősegítésében.

3. melléklet: A nevelési-oktatási intézményekben pedagógus-munkakörben alkalmazottak végzettségi és szakképzettségi követelményei között szerepel, hogy testnevelést minden évfolyamon testnevelő tanár taníthat.

Megjegyzés: A testnevelő tanárok eddig nem taníthattak az alsós évfolyamokon, s ennek következményeként nemritkán az 5. osztályban kellett volna olyan képességeket pórállólag kialakítani, melyek kialakításának az ideális ideje már elmúlt. Így most több esély nyílik a testnevelés egészségfejlesztő hatékonyságának növelésére.

4. melléklet: A gyermekek, tanulók finanszírozott heti foglalkoztatási időkeretében látható, hogy minden évfolyamon (1-12.) heti 5 testnevelési óra szerepel.

Megjegyzés: A táblázat megerősíti a törvénysszövegben már leírtakat.

A nevelő- és oktatómunkát közvetlenül segítő alkalmazottak finanszírozott létszáma

	A	B	C
1	Munkakör	Feladat	Létszám
2	óvodai titkár, iskolai titkár, kollégiumi titkár	intézményenként, ahol a gyermekek, tanulók létszáma eléri a 100 főt; továbbá 450 gyermekenként, tanulónként, kollégiumi titkár önálló kollégiumonként, valamint a szakkahelyen kívül működő kollégiumi intézményegységeinként	1
3	eljárka óvodában	csoportonként	1
4	gondozónő és takarító óvodában	intézményenként; továbbá telephelyenként, ahol legalább 3 óvodai csoport működik	1
5	laboráns a köznevelési átodók évfolyamáról	250 tanulóenként	1
6	pedagógiai asszisztens óvodában	3 óvodai csoportonként	1
7	pedagógiai asszisztens iskolában	100 tanulóenként	1
8	iskolapszichológus, óvodapszichológus	1-500 gyermek, tanuló között	0,5
9	iskolapszichológus, óvodapszichológus	500 gyermek, tanuló felett	1
10	könyvtáros vagy könyvtáros tanár/tanító	1-100 tanuló között	0,5
11	könyvtáros vagy könyvtáros tanár/tanító	101-500 tanuló között	1
12	könyvtáros vagy könyvtáros tanár/tanító	500 tanuló felett	2
13	szakoktató	szakmódultatókban	
14	szakorvos kizárólag sajátos nevelési igényű gyermekeket, tanulókat nevelő intézményben	250 gyermekenként/tanulónként	1
15	gyermek- és ifjúságvédelmi felügyelő vagy gyógypedagógiai asszisztens		fenntartó döntésétől függ
16	szabadidő szervező		fenntartó döntésétől függ
17	pszichopedagógus		fenntartó döntésétől függ
18	műszaki vezető	szakképző iskolában legalább 120 munkahelyes tanulmányi tanegység esetén, vagy ha a tanulmányi tanegység felület és felületi üzemel	1
19	szakmáscsoportos képzésben vezető	szaktanárokra	1
20	ápoló kizárólagosan fogyatékosokat ellátó diákotthonban	24 órás ellátásra	1
21	ápoló kollégiumban, diákotthonban	1-50 tanulóig	0,5
22	ápoló kollégiumban, diákotthonban	51-500 tanuló között	1
23	ápoló kollégiumban, diákotthonban	500 tanuló felett	2
24	ápoló kizárólagosan sajátos nevelési igényűeket ellátó diákotthonban	1-50 tanuló között	0,5
25	ápoló kizárólagosan sajátos nevelési igényűeket ellátó diákotthonban	51-500 tanuló között	1
26	ápoló kizárólagosan sajátos nevelési igényűeket ellátó diákotthonban	500 tanuló felett	2
27	hangszerkarbantartó	zeneművészeti ágban alapfokú művészeti iskola 1-200 tanuló között	0,5
28	hangszerkarbantartó	zeneművészeti ágban alapfokú művészeti iskola 200 tanuló felett	1
29	ülsőmester	tanulószállással rendelkező nevelési, oktatási intézményben	1
30	rendszerigazgató	intézményenként	1

A nevelési-oktatási intézményekben pedagógus-munkakörben alkalmazottak végzettségi és szakképzettség-i követelményei

	A	B	C
1.	A nevelő-oktató munka pedagógiai szakaszán/Nevelési-oktatási intézmények	Pedagógus-munkakör	Az alkalmazáshoz szükséges szakképzettség
2.	Óvodai nevelés	Óvodapedagógus	Óvodapedagógus
3.	Alsó tagozat	tanító	tanító
4.	5–6. évfolyam	tanár	a tantárgynak megfelelő szakos tanár, tantárgynak megfelelő műveltségi területet végzett tanító
5.	7–8. évfolyam	tanár	a tantárgynak megfelelő szakos tanár
6.	9–12. évfolyam középszkolában/középfokú nevelés-oktatás	középszkolai tanár	egyetemi szintű vagy mesterfokozatú, a tantárgynak megfelelő szakos tanár
7.	Középfokú nevelés-oktatás a szakiskolában/9–11. évfolyam	tanár	a tantárgynak megfelelő szakos tanár
8.	Az iskola nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakasza	tanár a szakmai elméleti oktatásban	a szakképzés szakirányának megfelelő szakos tanár
9.	Az iskola nevelés-oktatás szakképesítés megszerzésére felkészítő szakasza	szakmai tanár, szakoktató, gyakorlati oktató	a szakképzés szakirányának megfelelő szakos tanár, a szakképzés szakirányának megfelelő szakoktató, a szakképzés szakirányának megfelelő felsőfokú végzettség, középszkolai végzettség és a szakiránynak megfelelő állami vagy ellátott legalább középszintű szakképesítés, továbbá legalább öt év, az adott szakiránynak megfelelő szakmai gyakorlat
10.	Alapfokú művészeti iskola és művészeti szakiskola	tanár	a művészeti tárgynak megfelelő szakirányú tanár, művészeti tárgynak megfelelő művész
11.	Művészeti szakévfolyam	tanár	a művészeti tárgynak megfelelő szakirányú egyetemi szintű vagy mesterfokozatú tanár, művészeti tárgynak megfelelő művész
12.	Kollégium	kollégiumi nevelőtanár	kollégiumi nevelőtanár, gyógy-pedagógus, szociálpedagógus, játék- és szabadidő-szervező tanár, tanulás-és pályatanácsadó tanár, tehetségrejlesztő tanár, hit-tanár-nevelő tanár, a nevelő-oktató munka pedagógiai szakaszának megfelelően tanító tanár
13.	Az alsó tagozaton az emelt szintű oktatásban a művészetek, idegen nyelv, nemzetiségi nyelv és irodalom tantárgyak esetében	tanár	a tantárgynak megfelelő szakos tanár
14.		könyvtáros tanár (tanító)	könyvtárpedagógia tanár, informatikus könyvtáros és tanító vagy tanár vagy szociálpedagógus

15		iskolapszichológus	pszichológus és tanító vagy tanár, pszichológus tanácsadás és iskolapszichológia szakiránnyal
16		fejlesztő pedagógus	bármely pedagógus (óvodapedagógus, tanító, tanár, szociálpedagógus) és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek, tanulók szűrésére, csoportos és egyéni foglalkoztatására jogosító szakirányú továbbképzésben szerzett szakképzettség, gyógypedagógus a tanulásban akadályozottak vagy logopédia vagy pszichopedagógia szakiránnyal
17		szociálpedagógus	szociálpedagógus
18		konduktor	konduktor (tanító) konduktor (óvodapedagógus)
19		logopédus	gyógypedagógus logopédia szakirányon
20		gyógypedagógus	a fogyatékosság típusának megfelelő szakirányon végzett gyógypedagógus, egyetemi szintű vagy mesterfokozatú gyógypedagógus
21	Nemzetiségi óvodai nevelés	nemzetiségi óvodapedagógus	nemzetiségi óvodapedagógus
22	Nemzetiségi iskolai nevelés- oktatás az alsó tagozaton	nemzetiségi tanító	nemzetiségi tanító
23	Nemzetiségi iskolai nevelés- oktatás az 5-12. évfolyamon	közismereti tantárgyat nemzetiségi nyelven oktató tanár	tantárgynak megfelelő szakos tanár és a nevelés- oktatás nyelvének tanítására jogosító tanító vagy tanár vagy nyelvtanár szakképzettség vagy az adott nyelvből legalább középfokú „komplex” típusú államilag elismert nyelvvizsga, Magyarországon honosított oklevél alapján az adott évfolyamon az adott tantárgy tanításához előírt, a tanítás nyelvének megfelelő pedagógus végzettség és szakképzettség
24	Nemzetiségi iskolai nevelés- oktatás az 5-12. évfolyamon	nemzetiségi nyelvtanár	nemzetiségi nyelvtanár
25	Minden iskolatípusban és minden évfolyamon	idegennyelv- tanár	nyelvtanár
26	Minden iskolatípusban és minden évfolyamon	testnevelő	testnevelő tanár
27	Minden iskolatípusban és minden évfolyamon	ének- zene tanár	ének- zene szakos tanár

28	Két tanítási nyelvű iskola nevelés-oktatás	tanár	tanítási tárgynak megfelelő szakos tanár és az iskolai nevelés-oktatás nyelvének tanítására jogosító tanítói, tanári, nyelvtanári szakképzettség. Magyarországon honosított oklevél alapján az adott évfolyamon az adott tanítási tárgyat tanításához előírt, a tanítási nyelvének megfelelő pedagógiai végzettség és szakképzettség.
----	--	-------	---

6.melléklet a 2011. évi CXCV. törvényhez

Gyermekek, tanulók finanszírozotti heti foglalkoztatási időkerete

1	A	B			C			D	E				
		gyermek tanulói hátrónaszama			évfolyonkénti időkerete				hátrónaszám iskolai nevelés-oktatás táborai foglalkoztatási helyek száma	számszerűen megadott, a tanulók heti foglalkoztatási és pedagógiai feladatainak teljesítéséhez szükséges foglalkoztatási órák száma			
2		BA veszélyes helyeken munkát végzők	BB veszélyes helyeken munkát végzőkkel	BC oktatási helyeken munkát végzőkkel	CA oktatási helyeken munkát végzőkkel	CB oktatási helyeken munkát végzőkkel és köznevelési helyeken munkát végzőkkel	CC oktatási helyeken munkát végzőkkel és köznevelési helyeken munkát végzőkkel	DA hátrónaszám	EA oktatási helyeken munkát végzőkkel	EB oktatási helyeken munkát végzőkkel	EC oktatási helyeken munkát végzőkkel és köznevelési helyeken munkát végzőkkel	ED oktatási helyeken munkát végzőkkel és köznevelési helyeken munkát végzőkkel	EE oktatási helyeken munkát végzőkkel
3	ovoda	61	5	61	61	2							
4	első évfolyam	20	5	25	52	1		2	3	7	8	10	3
5	második évfolyam	20	5	25	52	1		2	3	7	8	10	3
6	harmadik évfolyam	20	5	25	52	1		2	3	7	8	10	3
7	negyedik évfolyam	22	5	27	55	1		2	3	7	8	11	3
8	ötödik évfolyam	23	5	28	51	1	2	2	3	8	9	11	3
9	hatodik évfolyam	23	5	28	51	1	2	2	3	8	9	11	3
10	hetedik évfolyam	26	5	31	56	1	2	2	4	8	10	12	4
11	nyolcadik évfolyam	26	5	31	56	1	2	2	4	8	10	12	4
12	nyelvi előkészítő és hátrónaszámú évfolyamok	25	5	30	56	2		2	4	9	10	13	4
13	kilencedik évfolyam	30	5	35	57	2	2	3	4	9	10	13	4
14	tizedik évfolyam	31	5	36	57	2	2	3	4	9	11	14	4
15	tizenegyedik évfolyam	30	5	35	58	2	2	3	5	11	12	15	5
16	tizenkettedik évfolyam	30	5	35	58	2	2	3	5	11	12	15	5

Irodalom:

1. Symons, C., Cincelli, B., James, T.C., Groff, P.: Bridging student health risks and academic achievement through comprehensive school health program. *Journal of School Health*, 1997, 67:6, 220–227. o. (www.ogk.hu)
2. Centers for Disease Control and Prevention, USA: Healthy youth – student health and academic achievement. (www.cdc.gov)
3. Education and health in partnership. A European conference on linking education with the promotion of health in schools. Egmont aan Zee, 2002. szeptember 22–27. Conference report. International Planning Committee (IPC) 2002. (ISBN: 90-72796-07-2.)
4. Stewart-Brown S: *What is the evidence on school health promotion in improving health or preventing disease and, specifically, what is the effectiveness of the health promoting schools approach?* Copenhagen, WHO Regional Office for Europe, 2006 (Health Evidence Network report)(<http://www.euro.who.int/document/e88185.pdf> :
5. WHO Regional Office for Europe, 2001: Urban and peri-urban food and nutrition action plan (www.who.dk/document/e72949.pdf)
6. Somhegyi A., Tóth J., Makszin I., Gardi Zs., Feszthammer A., Darabosné Tim I., Tóthné Steinhausz V., Tóthné Szabó K., Varga P.: A Magyar Gerincgyógyászati Társaság primaer prevenció programja II. – A tartásjavító mozgásanyag kontrollált prospektív vizsgálata. *Ideggyógyászati Szemle* 2005; 58(5-6):177-182. (elérhető a www.ogk.hu honlapon is)
7. Barabás Katalin (szerk.) *Egészségfejlesztés – Alapismeretek pedagógusok számára.* Medicina, Budapest, 2006
8. Somhegyi A: *Egészségnevelés és egészségfejlesztés a közoktatásban.* Mester és Tanítvány, 2006; 10: 82-90.
9. Somhegyi A: *A művészetek, az iskolai egészségfejlesztés és a tanulási eredményesség.* Mester és Tanítvány, 2009; 24:29-37.
10. Somhegyi A: *Egészség az iskolában – A sikeres oktatás-nevelés kulcsa.* Új Katedra „Nevelés” különszáma, 2010; III:20-29.
11. *A rendszeres étkezést biztosító szervezett ételmezési ellátásra vonatkozó táplálkozás-egészségügyi ajánlás közétkeztetők részére,* 2011. VII. 28. (www.antsz.hu)
12. *Nemzeti Vidékstratégia,* 2012. (www.kormany.hu)
13. *A nemzeti köznevelésről szóló, 2011. évi CXC törvény* (www.net.jogtar.hu)
14. *Nemzeti Alaptanterv társadalmi vitára bocsátott állapota:* www.ofi.hu